

הישיבה השלוש-מאות-וארבעים-ושש של הכנסת השלישית

יום שני, ג' חשוון תשי"ח (28 אוקטובר 1957)
ירושלים, בנין הכנסת. שעה 18.08

מדיניות חוץ ובטחון *

הודעת שרת החוץ

אמנם, אבל בעלת זיקה עולמית מגוונת ומסועפת, וטבעי הדבר שהיא בוודאי תעריך מוסד זה.

ראינו הפעם, כבעבר, צורך להשתתף בדיונים הכלליים ולהביא את ענייני לא רק מעל במת העצרת, כי אם גם בפגישות ובשיחות רבות עם המשלחות. בתחילת העצרת השתתפו בה למעלה מארבעים שרי חוץ. זו היתה הזדמנות יחידה במינה להסביר את בעיותינו לאלה אשר בידיהם להשיג פיע במידה רבה על מדיניות החוץ של ממשלותיהם, ובידיהם מתן הוראות לנציגיהם בעצרת. פעולתנו זו לא נתקלה השנה בקשיים מיוחדים. לא היתה משלחת, לא היה נציג, שרצינו להיפגש עמם ולא עלה בידנו. היה עלינו להעמיד נציגי אומות מכל היבשות על הבעיות ועל הסכנות של אזורנו בכלל, ועל הסכנה המיוחדת המרחפת על ישראל בפרט. חוץ מנציג אחד, לא היה איש מבין אלה שעמם שוחחנו שלא היה משוכנע בשאיפותיה הכנות של מדינת ישראל לשלום. בין כל אלה שאחז באנו בדברים כמעט שלא היו כאלה אשר הטילו ספק בכך כי מאתנו אין מה לתבוע. כולם סברו כמונו שהמתחיות באזור נגרמה עלינו עצם העובדה שהמאבק בין הגושים חדר גם למזרח התיכון.

העמדה העיקשת של מדינות ערב, המסרבות לחדול מעמך דת לוחמות כלפי מדינת ישראל, וזה למרות שמגילת האו"ם מתחייבת אותן לכך, היא אשר איפשרה את חזירתה העמוקה של המלחמה הקרה לתוך אזורנו. לא בנו שורש המתחיות, כי אם בעמדתן של מדינות ערב כלפי מדינתנו, המתמידות בתוקפנותן ובאימיתן נגד ישראל.

העובדה כי מנהיגי ערב מחשיבים השגת נשק יותר מאשר מעשים לשיפור רמת החיים של עמיהם, מנוצלת על-ידי אלה המתחייבים לדבר כאילו מתוך דאגה להנוגנים. למדינות ערב, המכריזות השכם והערב על שאיפתן להשמיד את מדינת ישראל, זורם נשק בעל איכות מעולה, ובכמויות גדולות. התנגדנו בעבר ואנו מוסיפים להתנגד למשלוח נשק, ויהיה מקורו אשר יהיה, לידים הרוצות להשתמש בו למטרות תוקפנות ולהשמדה. אולם אין להעלים עין מחידוש שתודש בזמן האחרון והמתמיר פי כמה את הסכנה. הנשק הרב הנורם לסוריה זה חרשים מלווה דיכות הגפיוצות על ישראל כאילו עומדת היא לתקוף את שכנותיה ולא להיפך. טענה חסרת שחר זו הושמעה מחדש לפני ימים אחדים מעל במת העצרת. אין בלבי כל ספק כי המפעים ברבים הם הסיפורים האלה יודעים היטב שזוהי בדותה חסרת-שחר ורק התירו לעצמם לומר דברים אלה כדי לזכות באהדת הערבים.

נדמה לי שראוי לחזור ולהודיע ברורות מעל דוכן הבית הזה: אין כמדינת ישראל השואפת לשלום ומוכנה לו בכל עת. במשך כל שנות קיומה של המדינה לא חסכנו מאמץ ולא הנחננו הזדמנות כדי להביא את שכנינו לשיחות שלום אתנו. אנו משוכנעים כי אין ענין חיוני אצל עמי ערב העומד

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. רשות-הדיבור לשרת החוץ.

שרת-החוץ ג. מאיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי עלי להתנצל על שלא יכולתי למסור את הודעתי בשבוע שעבר, בגלל מחלה.

בבואי היום למסור את הודעתי אינני מתכוונת לתאר את כל מכלול יחסי החוץ של ישראל. אסתפק בסקירה בשולי מושב העצרת של השנה ואתעכב על כמה נקודות אקטור אלויות העומדות לפנינו. אתחיל דברי בסקירה על המושב הנוכחי של עצרת האומות המאוחדות.

במרכז דיוני עצרת זו עמדה שאלה הנוגעת לעצם קיומו של העולם כולו, והיא שאלת פירוק הנשק. הנה יושבים נציגי אומות העולם, מקשיבים ואף משתתפים בוויכוח חמור זה, ביוזם שגורל שאלה זו תלוי אך ורק במעצמות הגדולות, בין אם ימצא פתרון לה ובין אם לא ימצאן אך התוצאות לחיים או למוות תחולנה על ראש כולן. אנו חיים בתקופה בה המלים הפשוטות ביותר איבדו את פירושן האמיתי — הכל אומרים "שלום" ועם זאת מרבים בהכנות למלחמה. זיק התקוה היחיד הוא בכך, שהכל יודעים מה איומה היא מכונת ההרס וההרג אשר תפעל הפעם אם חלילה תפרוץ מלחמה. בזאת, לכל הפחות, מאוחדים כולם. הפחד מפני ההצלחות, ההצלחות בייצור כלי מוות, משותף לכולם.

ארגון האומות המאוחדות הוא הארגון הכולל ביותר שהיה אי פעם בעולם. שמונים-ושתיים מדינות חברות בו עתה, מהן גדולות ועצומות ומהן קטנות וחלשות; מהן מדינות בעלות מסורת ארוכה של ניהול מדינה על כל מוסדותיה, ומהן כאלה שרק עכשיו עושות הן את צעדיהן הראשונים בשטח הממשל העצמי. בתוך האומות המאוחדות רבה הכי קושר על הארגון כי אין לו הכוח לכפות את מרותו על כל חברותיו. כנוצאה מליקוי זה יש מעצמות, ומדינות הנהנות מחסותן של מעצמות אלה, הרואות את עצמן פטורות מלקבל את מרות האו"ם. אין זה מפריע להן לדרוש קבלת מרות מוחלטת מאחרים. גם אנו נתנסינו בכך שדרשו מאתנו יותר מאשר מאחרים.

עוד פגם אחד אשר התבלט הוא — התפלגותו של או"ם לגושים-גושים. כמעט כל אומה החברה בו רואה עצמה מקר רבת למספר מדינות אחרות על-פי סימני לשון, אתר, צבע, דת וכיו, וגושים אלה מקבלים החלטות המחייבות את כל חבריהם.

אך עם כל פגמיו, אין בשום פנים ואופן לזלול בערכו של מוסד זה. אין מוסד עולמי אחר שבו יושבות כל המדינות יחד גם בעת חידוד יחסים. ישראל היא מדינה קטנה,

בימים אלה הגיש שגרירנו את כתב האמנתו לנשיא ליבריה; לישראל ענין רב בקשירת יחסים הדוקים עם מדינה זו.

משלחתנו הצטרפה למכרעים את מאלאיה לכניסתה למשפחת האו"ם. ודאי יצטרפו כל חברי הכנסת להבעת סיפוק מביקורו של הנסיך אקראן, שר הפיתוח של ניגריה המערבית, בארץ.

באסיה הוקמו בזמן האחרון יחסים דיפלומטיים עם ציילון, וצירנו כבר הגיש את כתב האמנתו למושל הכללי בקולומבו.

מובן מאליו שבעת שהותי בארצות-הברית ניצלתי את ההזדמנות לקיים מגע עם אישים ציבוריים ובממשלה האמריקנית. קיימנו בירורים מקיפים עם מזכיר המדינה ועם אנשי מחלקת המדינה. במרכז הבירורים עמדו בעיות מדיניות ולכליות. בירורים אלה עודם נמשכים.

כמריכץ קיימנו מגע יידידותי כרגיל עם מדינאים ממדינות חבר העמים הבריטי — אוסטרליה, ניוזילנד וקנדה. הרשוניא לי לומר בהקשר זה, ששמחנו שעליידי הענקת פרס נובל לשלום הוכרה תרומתו הגדולה של מר לסטר פירסון לשמירת השלום בעולם ולעקרונות מגילת האו"ם מאז היווסד הארגון.

כעבר מצאנו גם הפעם את הנציגים של מדינות אמריקה הלאטינית נאמנים לידדותם הנסורתית למדינת ישראל. ביקור משלחת הכנסת בכמה מארצות אמריקה הלאטינית עבר בסיומן האהדה הקיימת בארצות אלה לישראל.

פגישותינו עם נציגי מדינות אירופה על חלקיה השונים היו פגישות של הבנה ואהדה.

בימים אלה נכחה משלחת הבית הזה כמשקיפה במועצת אירופה ונתקבלה בסבר פנים יפות.

אחרי שיחה מפורטת וידידותית עם שר החוץ האיטלקי בעצרת, ביקרתי ברומא בדרכי הביתה. ברצוני להביע מכאן את הוקרתי העמוקה לראשי המדינה האיטלקית על קבלת הפנים הלבבית, בשלושת ימי שהותי בבירת איטליה אופשר לי להיפגש לשיחות ענייניות עם נשיא הריפובליקה האיטלי קית, עם ראש הממשלה, עם שר החוץ וסגנו ועובדים בכירים של משרד החוץ. אני שמחה להודיע לבית, שמצאתי אצל כולם הבנה יוחס יידיותי. הוא הדין לגבי אישי ציבור ועתונות שנפגשתי עמם.

בכל הנוגע לפגישות ולבירורים הרבים שקיימנו לאחד רונה, אני בכל זאת חייבת להזהיר: כל נשכת כי קיים מרחק בין הבנת עניינו, ההכרה בחומרת המצב והסכנה הנשקפת לנו, לבין ידיעה והסכמה לגבי מה שיש לעשות, ולנכונות לעשות את אשר אנו מבקשים. לגבי מילוי מבוקשנו הרי עוד לפנינו מאבק קשה וחמור. לא פסו לגמרי אשליות בין מדינאים, שפיוסו של התוקפן והמאיים, אף שמוכר הוא כלא צודק, מהווה אולי בכל זאת הדרך הטובה ביותר להשגת המטרה. ישראל זוכה היום ליחס אוהד ולהבנה לא רק בשל צדקת ענינו, אלא בגלל מפעלה הנהדר, וכן מפני שאף אם היא עדיין זקוקה מאד לעזרה בשטחים שונים, הרי איננה עוד חלשה כפי שהיתה. היחס אליה הוא יחס של כבוד, ולעתים— של התפעלות.

הנה מתקרב בימים אלה לסיומו אחד המפעלים הגדולים ביותר של מדינת ישראל במשך שנות קיומה, הוא מפעל החולה, אשר בביצועו הוחל ב-1951. השלמת המפעל תשמש

בדרך לשלום ולשיתוף פעולה אתנו. אולם באותה מידת הבהירות עלינו להודיע כי שלום בינינו ובין עמי ערב ייכון אך ורק במשאומן השיר בינינו, עם ישראל כמות שהיא; לא יהיה הסדר במוחה היתוכן בכל הנוגע למדינת ישראל אלא בשיתופנו ובהסכמתנו.

מדי פעם בפעם מושמעות קריאות מצדדים שונים לשינוי ערכים מוחלט במדיניות החוץ שלנו על מנת לרכוש אהדתה של ברית-המועצות. ראש הממשלה הביא בשבוע שעבר להשומת לב של הכנסת את קוויהיטוד של מדיניות החוץ של הממשלה והסביר לפיהם מחדש, כי ישראל שואפת לידידות ולשיתוף פעולה עם כל העמים מבלי שים לב למשטרם הנפמי. לא בישראל האשים שישנן מדינות אשר מתוך חשבו נות מדיניים שלהן אינן רוחשות ידידות לישראל. ידידות עם איזו מדינה אין לקנותה במחיר ויתור מצד ישראל על אמצעים לשמירת בטחונה וקיום עצמאותה ושלמותה הטריטוריאליה. אם נחצה הוכחה על חוסר התועלת בעצות הקלות הניתנות מומן לזמן, הרי זה היחס לאיפה איפה מצד ברית-המועצות אלינו שאיננו קשורים לשום ברית — ויחסה אל מדינות אחרות באזור הקשורות לבריתות. אני בטוחה כי אין להפשי את ההסבר ליחס של מעצמה אדירה זו אלינו בעמדתה או במעשיה של מדינת ישראל, אלא בשיקולים שונים לגמרי.

כידוע אין עבודת האו"ם מצטמצמת בעצרת בלבד. עבודה קשה, מפורטת, מעשית ויומיומית נעשית בוועדות השונות ותוך קשר הדוק עם מנגנון האו"ם, ובפעולות אלה משתתפים חברי משלחתנו ביעילות ובהצלחה.

צר לי שהשנה חסר לנו חבר במשלחת אשר היה לנו לעזר בשטחים שונים, ובמיוחד בקשריו המצויינים עם עמי אסיה. הוא חבר-הכנסת דוד הכהן, שנמנע מרצונו מלהצטרף למשלחתנו, למרות היותו חבר בה. עקב כך היינו צריכים להועיק עובד בכיר אשר עמד לצאת לשליחות אחרת.

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הנציגות הקביעה שלנו באו"ם עסוקה יום יום במאבק על עניינים חיוניים למדינה. בזמן העצרת הזאת היה על משלחתנו לטפל במקרה חמור של שודים מצד מצרים לפני כחודש, כאשר נתפסה סירת הדייגים „דורון“ בלבים עליי המצרים. אנו מחכים בקוצר רוח לתוצאות פעולתו של המוכיר הכללי; מן ההכרח כי הפעלת מלוא סמכותו תביא בהקדם לידי החזרת הספינה ואנשיה.

עלי להדגיש נקודה נוספת. מדי שנה עדים אנו לקבלת חברות חדשות לאו"ם. חברות חדשות אלה הן בעיקר מבין עמי אסיה ואפריקה. עמים אלה, כשהם מגיעים לעצמאות, הם עומדים לפני בעיות חמורות. לא יכולה להיות עדות מעוררת יותר להערכת אופיה של ישראל מאשר העובדה שרבים מעמם אלה פונים אלינו ומבקשים עזרה והדרכה. גדולה שמחתנו כאשר יש לאל ידנו, ככוחותינו הצנועים, לעזור להם.

בגוש האפריקאסיני חברות כיום עשרים ושמונה מדינות לגבינו אין הוא עוד גוש אחד וסגור. בדרגות שונות של קרבה יש לנו קשרים עם קרוב להריסר ממדינות הגוש. בתוך גוש זה גם יידיים נאמנים לנו. אין לי כל ספק שלביקוריו המיצלחים של חבר-הכנסת משה שרת לפני כשנה חלק לא קטן בתמורה זו.

שמחנו מאד להיות עדים להשתתפות המשלחת של גאנה הצעירה בעצרת. בשטח הכלכלי כבר נראים הניצנים הראשונים של שיתוף הפעולה בינינו לבין מדינה זו.

ישיבה שמ"ו, ג' חשוון תשי"ח (28 אוקטובר 1957)
— מדיניות חוץ ובטחון (מאיר, שפרינצק) —

ולדוגיש כמה דברים שעליהם עמד ראש הממשלה בדבריו בכנסת בשבוע שחלף. אמנם, אל לנו להיתפש לבהלה יתירה ולהפריז בחומרת הסכנות. אך עלינו להיות דרוכים וערים להתפתחויות באזור. הגברת הזיון של ארצות ערב, הנובעת מן ההתחרות בין שני הגושים העולמיים; המצב החדש שנוצר בסוריה ההולכת בעקבותיה של מצרים; ועל כל אלה — המפנה שחל במזרח-התיכון, שהפך לזירת התגוששות בין כוחות אדירים ועולמיים — כל אלה מחייבים אותנו לדריכות ולמאמץ מוגבר בכל שטחי עבודתנו, בחיזוק מערכת הבטחון, בביצורנו הכלכלי ובמדיניות החוץ.

ה"ן"ר י. שפרינצק :

מכיוון שנהבקשנו שהדיון לא יתקיים היום, נפתח בו בישיבה הבאה, שתתקיים מחר ב־16.00.
חברי הכנסת הוזמנו לאסיפה לקבלת דין-וחשבון מהמש"לחת לאמריקה הלאטינית, בשעה 8 בערב. הישיבה נעולה.

סמל להתמדתה של הממשלה בהקמת מפעלי פיתוח קונסטרקטיביים.

בהיותי בארצות-הברית נפגשתי, כמובן ככל ישראלי, עם יהודים. כל מי שנתנסה בפגישות אלה — כפרט בשנה האחרונה — הבין לא רק מה היא יהדות זו בשכיל ישראל, אלא חש מה היא מדינת ישראל לקיבוץ יהודי זה. כל מי שזוכה בפגישה כזאת, מיכרח לחזור לישראל מעודו, אך עם זאת חרד עוד יותר לשמירת האור שבמפעלנו. רק ישראל יוצרת, חלוצית, חזקה, תמלא חיי היהודים תוכן גם כשהם עוד מחוצה לה, ועשויה היא למשוך רבים מהם אלינו.

בהזדמנות זו ברצוני לשלוח ברכה למשלחת המגבית המאוחדת של ארצות-הברית, המסיירת עתה בארץ. רבים מחבריה הם תומכים מסורים וותיקים של מפעל המגבית, ואנו שמחים שהם עמנו פה עכשיו.

חברי הכנסת, אינני יכולה לסיים הודעתי זו מבלי לחזור

הישיבה ננעלה בשעה 18.31.